

A. G. MATOŠ

B. BORKO

Sredi boja za svoje literarne nazore, ko je zasovražen in preziran vihtel ostro pero nalik meču viteza žalostne postave, je vzkliknil o sebi: Don Quijote hrvaškega idealizma! Ta voditelj neznatne struje, ki je dajala svoji veri cyranovski zanos in ki ji je bil galski petelin jutranji pevec hrvaške baročne renesance, je preživel v Zagrebu samo štiri leta literarnega delovanja. Štirinajst let se je klatil po Srbiji in Franciji, stradal, pisal knjige o domačem pejsažu, kritiziral književne in kulturne pojave na Hrvaškem, sanjajoč o «Kroaciji», deželi baročnega gospodstva in novega kmetstva, ki ga je vzljubil nad Barrèsovimi spisi. Ko se je bil vrnil iz pregnanstva in prinesel na zagrebški Grič vznemirljive spomine na bohemske noči v Parizu, polno glavo francoskega literarnega ekstrakta in zanosno ljubezen do vsega, kar je vnemalo duha s svojo lepoto in evritmijo, je ogorčeno potapljal v vinu in absintu razočaranje z domovino, ki je ni mogel priznati. Nadaljeval je bohemsko življenje. Protestiral je proti sebi in času. Bil je najbolj kavarniški literat (takrat se je zdelo, da je kavarna nadomestila Helikon). Po fiziognomiji se ni mnogo razlikoval od standarda zagrebškega predmestnega meščana. Včasih se je videlo, da je bil clown s krvavečo rano v duši. Preziral je meščanski okus kakor Baudelaire, ni veroval v demokracijo enakosti in bratstva, mrzil je Marjanovičev impresionistični realizem, v katerem je slutil Masarykovo ideologijo; ubog kakor periferijski proletarec je venomer sanjaril o gospodstvu izbranih, o aristokraciji duha in okusa. Boril se je zoper omalovaževanje sanje in utopije. Oboževal je Zagorje, občudoval stara plemiška gnezda in si želel, prav kakor Franceov abbé Coignard, mirnega življenja na kmetih, tople domačnosti, cyranovskih pustolovščin. Potem je odšel že bolan v Italijo do Firenze, ki jo je opisal s pojočim zanosom. Umrl je kakor Verlaine v bolnici, za rakom v grlu, nekaj mesecev pred svetovno vojno.

Njegova življenska drama je koreninila v nietzschejanski volji do tragičnega, tem hotenju, ki je lastno vsem romantičnim naturam. Ali sta bila poet in bohem v njem identičen izraz strahu pred vsakdanjo banalnostjo? Težko je reči, kdo se je prvi prebudil; to je skrivnost njegove osebnosti. Človek in genij se nista v A. G. Matošu nikoli izravnala v apolinsko mirno ubranost, ki jo občudujemo pri velikih umetnikih kakor pokojno vedrino poletnega dne. Nemara so že geni prednikov položili v njegovo jedro, v astralno telo,

neozdravljivo nemožnost, da bi se uravnovesil v samem sebi, da bi stabiliziral svojo osebnost. Bohem je izraz za negativen temperament. Destrukcija človeka. Trpljenje duha in telesa, ressentiment prevarjenih sanj in nad, večno tragiko svoje notranje razdvojenosti sublimira vsak resničen umetnik v svoja dela. Destruktivno trpljenje se očisti v konstruktivnem trpljenju. Matoš ni mogel najti prave oblike za tako transformacijo. Vse njegovo delo je oškropljeno z bohemstvom. Ni mogel biti pri stvarjanju tako čist, poslušen samo demonu stvarjajoče sile, kakor je bil Verlaine. Bohem je v njem zaslužnil poeta, romantična senzibilnost je zapredla genija. Zato gledamo vanj kakor skozi pajčevino. Mnogo tega, kar je ustvaril, se nam trga pod prsti kot minljivo, stkano za blesk jutranjega solnca, obsojeno, da izgine v žaru poldneva od večne mene, ki obvladuje svet. A. G. Matoš ni velik niti kot poet, ne kot prozaiist. Ostal bo samo kot vzpodbujevalec, stimulant, kvas svojega časa.

Ko bodo tipološko raziskani jugoslovanski umetniki besede, bomo imeli v Matošu zaokrožen tip dinamičnega romantika z muzikalnim dožemanjem življenja. Sam pravi na nekem mestu v »Pečalbi«, govoreč o sebi v tretji osebi, da »stihovima zadovoljava svoje muzikalne potrebe«. Fizični vzroki so mu morda preprečili muzikalno karijero. Vzemimo njegovi prozi muzikalnost stavkov, pa nam ostane kajkrat zgolj smetišče citatov in beležk, kopica iz knjig nanesenih misli. Njegovi pejsaži imajo bolj tone kot barve, njegovo pripovedovanje ima skalo dviganja in padanja. Matoševa pot skozi hrvaško literaturo je pot dona Quijota z violino. Potuje za utopijo, išče sredi hrupa demokratizujoče se družbe Novalisov modri cvet. Bojujoč se z nasprotniki svojega »idealizma« svira o Dulcineji, ki je ni. Pleše okoli chimer, nadomešča zdravo, fiziološko občutje življenja z opojnostjo idej in idealov. Tako je iskaje pravega izraza svojemu neuravnovesenemu bistvu ustvaril mnogo in nič. Dotaknil se je tega in onega, bil je pesnik, pripovednik, esejist, feljtonist, kritik, časnikar. Ogorčen in bojevit, kakor bi prišel iz puščave z glorio Janeza Krstnika, je oznanjeval evangelij lepote. Svoje nasprotnike je bičal z idejami in z logiko; bil je včasih do hudobnosti oseben, zapenjen v duši od togote in melanholične užaljenosti. Toda za vsem je ostajal vtisk, kakor da so se te stvari dotikale roke snohodca. Bele, baudelairevske roke sanjača, ki segajo v rumenkastem somraku za tipkami klavirja. Vsi njegovi osnovni toni so prihajali iz podzemja sanje, iz devete dežele utopije. Pesniška vizija: sen v beli noči, glas violine v mesečini. »Kaj bi bil človek brez teh velikih sanjačev?« sklepa svoj esej o Baudelaireju, misleč na ljudi svoje sorte. »Dan brez noči in življenje brez sna. Sanjajmo torej!«

Njegovo življenje ni bilo tako, da bi se videlo kakor lepa sanja. Bolj je naličilo pošastnim snom; sicer pa so se vpletale vanj same krute realnosti. Po šesti gimnaziji so ga poslali na Dunaj v veterinarski tečaj, vendar se je zaman trudil, da bi se bil sprijaznil s »konjsko znanostjo«. Pobegnil je v Prago in se ondi spolnjeval v glasbi. Tedaj se je začelo njegovo potikanje po svetu. »Doma ni bil doma, v domovini je bil izgnanec, v tujini pregnanec; potepal se je od nemilega do nedragega, vlačil se po svetu in skozi življenje. Kdaj pa kdaj mu je odleglo med prijatelji, reveži, kakor je bil on sam; naslajal se je s trenutki tople besede.« (Vladimir Lunaček.) Vzeli so ga v vojsko kot prostaka; zaradi disciplinskih prestopkov je bil vržen v zapor, odkoder je pobegnil kot izvrsten plavač po Donavi v Beograd (l. 1894.). Tu se je preživljal nekaj časa kot čelist v orkestru kraljevega gledališča, nato pa kot časnikar. Godel in pisal je toliko, da je dobil krče v roki. Bolj kot njegov pisateljski talent se je tu razvil njegov bohemski nagib. Noči so mu minevale v kavarni »Dardanele«. »Dardanele«, ki jih je pozneje nazval za beograjski »Chat Noir« in ki so mu zapustile vtisk slovečih bohemskih kavarn XVIII. stoletja, so dajale smer takratni romantični književnosti; bile so zbirališče vseh onih, ki so imeli v Beogradu kaj vezi z umetnostjo; mesto kavarniških siest, krokanja, »sevdalink« in genialnih diskusij o primitivnih nazorih o umetnosti in filozofiji (Velibor Gligorić). Zahajal je v hišo Jove Iljića in se družil z njegovima sinovoma Vojislavom in Žarkom. Popival je z Jankom Veselinovićem, bratil se z mnogimi drugimi srbskimi pisatelji tega časa. V beograjskem okolju so prevladovali o literaturi taki pojmi kot v Parizu pod Napoleonom III. Poetje so nosili dolge lase in okoli vratu široke pentlje. Nekoliko bohemstva je bilo literarna *condicio sine qua non*. Literatura je znatnemu delu književnikov pomenila zanos, inspiracijo, ekstazo, dasi se je že oglašal Jovan Skerlić z novimi, treznejšimi merili. Matoš je vzlic stradanju in družabni zapostavljenosti plaval v »dardanelskem« ozračju kakor riba v vodi. Ljubil je Beograd, zlasti sieste v Gornjem gradu: »Sve što najljepši srednjeevropski vidik može dati začudjenom oku, sve je to nekom čudnom magijom razasuto na krvavom pragu, odakle jutro slobodne Srbije pozdravlja mrak plodnog Banata i kitnjastog Srijema.« (»Siesta« v knjigi »Vidici i putovi«.) Daleč od domovine, v Parizu, si je v spominskem članku Janku Veselinoviću obudil izlete v Mačvo, kjer je živel pobratim Janko. »U ovom modrilu dobrog neba, u toj plodnoj zemlji, u tim zabranima, vajatima i selima na ponositim obrazima tih tvojih Samurovića, Topuzovića i Kurtovića, u melodiji Cicvarićeve ciganske muzike — odasvud me grije tvoj plemeniti pogled, Janko

Veselinoviću iz Glogovca sela pitomoga.» Mnogi sledovi njegovega beograjskega bivanja so tudi v knjigi «Umorne priče»: «On» in «Ministarsko tijesto» sta dve satiri z izrazito ostjo; kakor vsakemu romantiku nedostaja tudi Matošu za tako pisanje humorja. Njegova zbadljivost je preveč osebna, racionalistična, kazuistična; tak je bil od začetka do konca. Triletno bivanje v prestolnici Srbije pa ga je gotovo oplodilo tudi z mnogimi literarnimi pobudami; v tem času je sodeloval v «Nadi», v «Brankovem kolu», v «Zori» in «Vijencu». Ostal je vzlic tesnim stikom s srbstvom Hrvat; tako je sodeloval v l. 1897. osnovanem časopisu «Novi Vijek», ki ga je izdajal Ante Tresić - Pavičić proti nastopajočemu modernizmu. Tu je artist Matoš pomagal braniti «svete hrvatske historične pravice» zoper srbsko-hrvaške omladince, «moralo in poštenje» zoper «dekadentni artizem». Takih skokov in nedoslednosti je v Matoševem življenju več in šele z njimi dobiva njegova duhovna fiziognomija svoje značilne poteze. Kakor Oskarju Wildeu, je tudi Matošu vse samo odraz in odsev občutja. Vnema ga poezija Beograda z njegovo urbanično zaostalostjo, s turškimi zidovi in malomeščanskimi hišami, poezija rastoče prestolnice, malo barbarske, še kmečke, a z moškim, zdravim dihom in vrhu vsega: «dvije velike rijeke, dva grada, dvije ravnice». Intimnejšo lepoto čuti v viziji Zagreba z Gričem in Kaptolom, v njegovi zagorski okolici s plemiškimi dvorci, v baročni kulturi hrvaških cerkva in graščin. Kakor po neki platonovski nuji se mu v izgnanstvu, v zapadnjaškem blesku tujih velemest, pretvarjajo ideje v like, pojmi v konkretnosti, vizije v stvarnosti; tako nastajajo v tujini najlepši Matoševi eseji o domovini. Hrepenenje po domovini je kakor koprnjenje po ženi; za neutešenimi goni ostajajo podzavestne motnje, ki se sproščajo v simbolih in sanjskih likih. Tak plod hrepenenja je tudi Matoševa «Kroacija», simbolizirana v Strossmayerjevi voditeljski roki, ki deli blagoslov, in v Griču, «hrvatskem Weimarju in Saint-Germainu», ter izražena v elementarnoprstni kmetski naturi Ante Starčevića.

Po težkem eksistenčnem boju v Beogradu je l. 1897. odpotoval preko Münchena v Ženevo. V knjigi «Iverje» in «Novo iverje» je zbranih nekaj impresij in pripovednih motivov iz Nemčije. Pisma iz Ženeve in Pariza do l. 1903. je izbral in izdal v knjigi «Ogledi» (1905). Matoševo potovanje ni bilo flanerstvo, temveč muka, olajšana od pohlepa po lepotah tujih dežela in od želje po doživetjih. Potujoč iz mesta v mesto opazuje, beleži, kritizira. V Colognyju ob Lemanskem jezeru se spominja Byrona, sebi sorodnega duha, ki je njegov ljubljeneec, v Parizu meditira na montmartreskem pokopališču o Heineju, poroča o liturgiji in procesijah v Notre Dame, prvi seznanja Hrvate z Bequejem. Vmes med temi pismi, ki jih

pošilja zagrebškim dnevnikom, mu potekajo leta krutih izkušenj, samotnega stradanja sredi »zakladnice Evrope«, Pariza; leta z ničimer brzdanega bohemstva. V beznicah Quartiera Latina pohajkuje z ljudmi sumljivega kova in z najrazličnejšimi zaznamovanci, ki sanjarijo z njim vred o velikí umetniški slavi. Njegov tovariš je sloveči pamfletist Golberg, najgrša prikazen med pariškimi bohemimi, anarhist in cinik, ki zapušča v Matošu nepozabne dojme. Pariški bohemi se spominjajo še zdaj »barbarja iz Hrvatske«, sodeč po članku njegovega tovariša Andreja Rouveyreja v »La revue européenne« l. 1927. Podnevi je zahajal v knjižnice in čital, ali pa je blodil s knjigo po parkih, lačen kruha in dobre besede; bil je često brez strehe, preganjan na dno pariškega življenja, v azile in na samotne klopi. Tako življenje, čigar vrednost je poskočila za deset stopinj v srečnih dneh, ko je dobil iz Zagreba honorar, življenje, ki vzlic vsem tegobam ni moglo zatreti Matoševe potrebe zanosa in sanjarstva, je trajalo do l. 1904., ko ga je prekinil s povratkom v Srbijo. Še enkrat stopi skrivoma na domača tla in zopet pobegne v deželo svobode, v Švico, da krene odtod peš v Pariz. Koliko postaj je bilo na poteh tega pregnanca, kolikokrat se je bil upognil pod bremenom nadlog? Ni li bila kakšna samotna Isabela iz »Umornih prič« edina, ki mu je dala trenutek utehe in pozabe? Od donkihotskega zanosa je videl krog sebe princeze iz domačih pravljič; podvzemal je imaginarne izlete z divnimi ženami in zrl na obzorju tujine svetle fatamorgane starih, panskih zagorskih bregov. Ali je bila v tej gorjupi usodi kapljica sreče? »C'est un bonheur de rêver«, je bral v svojem brevirju — Baudelaireju. Toda kaj je ostalo za sanjami? Knjigo izbranih člankov »Ogledi« z esejem o Stendhalu je poslal v svet z bridko obtožbo Hrvatske: »Što da opetujem pjesmu u očajnosti naših književnih prilika? Hrvatska knjiga nema kritičara, nema čitalaca, nema kupaca. U narodu, gdje se tove, šire i kote toliki dembeli, trutovi i krpelji, ne nalazi hljeba slobodan književnik...« Šele leta 1908. je prineslo pomilostitev in vrnitev v domovino, ki ga je sprejela kot avtorja treh leposlovnih knjig (»Iverje«, »Nova Iverje« in »Umorne priče«) in dveh knjig esejev in kritik (»Ogledi«, »Vidici i putovi«). V šestih letih, ki so mu ostala do smrti, je dal še dve knjigi (»Naši ljudi i krajevi« in »Pečalba«), zbirki »Feljtoni i eseji« in »Pjesme« sta izšli po smrti. V zadnjih letih je skušal izpopolniti prejšnje delo in izvršiti poslanstvo, ki ga je pripisoval svoji besedi in svoji kritiki.

Matošev idealizem, ki ga je viteško poudarjal proti idejnemu realizmu, proti Masarykovim in Skerličevim vplivom, ni bil filozofsko utemeljen, marveč je nastal kot produkt njegovega literatstva. Kakor ni bil vzlic močnemu talentu nikdar umetnik, temveč

samo literat z umetniškimi ambicijami, tako je bil tuj vsakemu sistematičnemu mišljenju. Podvržen igri svojih čutov in čuvstev, vdan izpremenljivi volji svojega nastroja, ni mogel zapustiti za seboj nobene velike linije, nobenega spisa, ki bi ostal po idejnem bogastvu dokument avtorja in njegovega časa. Pri Matošu je vse razdrobljeno; v vsaki njegovi knjigi je poleg prave književnosti kos žurnalizma. V feljtonu je bil predhodnik naših dni, ko prevladuje tudi v leposlovju časniški listek in cvete literarna reportaža. Njegovi eseji nimajo klasičnega miru in jasnosti Emersonovih ali globine esejev Walterja Patra; ponekod občutiš v Matoševem sicer bistrem esejističnem slogu težo balasta, znanja in — spomina. Zdi se, da je videl v čitatelju polizobraženca, ki mu imponira množica imen in kozerska spretnost citiranja aforizmov in rekov. Najboljši so njegovi pejsaži v knjigi «Naši ljudi i krajevi»; še prej se je popolnoma razživel v zagorskih impresijah «Nekad bilo — sad se spominjalo» in «Kod kuće», dasi tudi tu kviri popolno ubranost avtorjev očitni nagib k feljtonističnemu kramljanju. Bil je apologet umetnosti, ki jo je hotel videti čisto in brezkompromisno, l'art pour l'art; kar je napisal v njen zagovor, ni novo ne v celoti niti v odtenkih; da je imelo toli močno resonanco na Hrvaškem, gre na rovaš dejstvu, da ni nihče pred njim pisal tako in s tolikim žarom. Njegova eseja o Stendhalu in Baudelaireju ne očitujeta novih, še neznanih pogledov na to dvojico Matoševih literarnih vzornikov; toda kompilatorski posel je opravil pisec s toliko veščino in s takim okusom, da čutimo za vsakim stavkom Matoša. Njegov esej se bo vzlic Matoševemu pomanjkljivemu čutu za stvarnost in za psihološka dejstva in vzlic skoraj žurnalistični neodgovornosti v hvali in grajanju, vendar le ohranil, četudi ne bo mogel veljati kot vzor esejističnega kompromisa med znanjem in občutjem, med obliko in vsebino. Velik v času, ko je nastal, bo majhen, a še vedno viden v perspektivah razvoja. Podobna je usoda njegovih povesti in pesmi. Iz Matoševega peresa so pritekli nekateri najlepši odstavki, kar jih ima hrvatska pripovedna proza, nekateri drobni biseri, ki brez njih ne bo mogoča antologija hrvaške in srbske proze; takisto je v knjigi njegovih pesmi nekaj verzov, ki so najlepši, kar jih je dalo zadnjih 25 let na Hrvaškem. Z malimi izjemami pa gre povsod le za odlomke, za fragmente, ki jih moramo sami izločiti. V tem je tragika velikega talenta. Zakaj je tolikanj intenzivno preživel to, kar je spisal — in nič nas ne pobija v veri, da je vse njegovo delo vrelo iz osebnosti, da ni bilo «narejeno» niti tedaj, ko je hitel s pisanjem zaradi vsakdanjega kruha — zakaj vse to, če ostajajo zgolj utrinki, meteoriti razpadle zvezde, drobci sveta, ki je gorel v zanosu kozmičnega živ-

ljenja?! Kam nas oddaljuje čas od te zvezde, ki nam je še za mladih dni kazala pot v bajno deželo Sanje in Fantazije?

Matoša bi nazval dona Quijota z Griča. Bil je — prav kakor Gjalski — eden poslednjih oboževalcev baročne kulture, ki jo je prevzela Hrvaška od zapada in ki je vtisnila v njeno grudo globoke brazde. Grič, zagrebški Grič, opevan v sonetu «Gnizezdo bez sokola», v tem po ilirstvu in hrvaštvu «preporodne zore» dehtečem, arhaističnem sonetu, je tudi Matoševa struja prevzela kot simbol hrvaške nacionalne bariere Grič kot zavetišče domačih muz, mesto tradicij. V Matoševem griškem romantizmu, v povzdigovanju grabancijaške zagorske kulture nasproti štokavski jezikovni penetraciji, ljubezni do zemlje, dobre, domače zemlje, čutimo zadnje pozne utripe Rousseaujevega srca. To je odziv Barrèsovemu programu: «Nous avons besoin d'hommes racinés solidement dans notre sol, dans notre histoire, dans la conscience nationale». V Matoševem povečevanju tradicije in antidemokratske ljubezni do izbranih, močnih mož, do genijev in voditeljev, zaznavamo tudi Renanovo literatorsko in filozofsko nobleso, voljo do diferenciacije, individualizacije.

A. G. Matoš je postal don Quijote hrvaškega idealizma zbog svoje intimne vezi s katoličanstvom. Le-to je živelo v njem kot skrivnostna sesedlina verovanj in duhovnih zanosov njegovih prednikov in kot zvezda njegove zgodnje mladosti, ki ni nikdar popolnoma zatonila. Bil bi težak paradoks, če bi ga kdo prišteval katoliškim duhovom v hrvaški literaturi. Širil je voltairejanske nazore o cerkvi in bil daleč od dogmatične vere; vzlic temu je na dnu svojega srca — in s srcem je najgloblje zaznaval življenje — nosil vso senzibilnost katoliškega občutja, vso simboličnost katoliške liturgije. Ta njegov latentni katolicizem, ki mu je v notranje neuravnovešeni osebnosti ostro oponiral razum, se je še ojačil pod vplivi latinstva, ki so izoblikovali polovico Matoša — literata. Kakor vsak romantik, je tudi on nihal do smrti med ozkim racionalizmom znanosti in opojno brezbrežnostjo religije. V tem smislu je Matoš še bolj kot Gjalski tipičen za tisto pojmovanje hrvaštva, ki ga je ob neki priliki izrazil Matošev najožji učenec Ljubo Wiesner tako-le: «Hrvaška duša, modelirana v tisoč letih po cantus firmusih gregorijanskega korala, po trajnem gledanju in vživljanju v svoboden cvet gotških lilij (fleur de lys), po zapadnih plesih in po svojih skromnih narodnih pesmih, ki se jih ne dotika zemeljsko blato, vsevdilj v slogu naših gotsko-romanskih stolpov, se ne more pomešati z nobeno drugo dušo.» Vsa Matoševa življenska drama sloni na podzavestnem sporu med tem predestiniranim občutjem sveta, ki ga je razum zanikaval z ironičnimi aforizmi prosvetljenosti; odtod vsa njegova težka zapletenost

ondi, kjer je bila za njegove nasprotnike jasna in čista pot. Njegovo bohemstvo bi se prej ali slej izlilo v mistiko bele hostije, kamor vodi vsak romantičen idealizem v okolju »gotsko-romanskih stolpov».

A. G. Matoš je hrvaški Cyrano duševne anomalnosti, avanturist, ki je v plemenitih blodnjah zaglušil glas genija v sebi. Njegova veličina je v njegovi človeški tragiki, v tem, da je razmetaval telo in duha kakor človek, ki hoče skriti obup in razkroj samega sebe z gestami veseljaka. Vse njegovo delo ima pečat muk, v katerih se je razvijala njegova osebnost, zato je v enaki meri efemerno kakor trajno.

IZ KNJIGE »CASTILLA»

A Z O R I N / M A R T I N E Z R U Í Z / *

MORJE

Ne more videti morja samotna in tožna Kastilja. Zelo daleč je morje od teh ravnih, ploščatih, puščobnih, prašnih planjav; daleč od te pokrajine peščenih globeli; daleč od teh rdečkastih njivic, kjer so hudourniške poplave odprle globoke zareze; daleč od teh ostrih in strmih gorskih prepadov; od teh krotkih gričev in hribov, odkoder se vidi stezica, ki se zvija do rečice. Morske sape ne prihajajo do teh turobnih selišč padávih koč z jelševim gozdičkom poleg občinske gmajne. Iz okenca tega podstrešja, zgoraj v hiši, ne vidimo azurne, skitalske planjave; pred nami blešči tam daleč na griču puščavniška cerkvica s strogimi cipresami ob strani, ki se črno odražajo od jasnega neba. Do tega brestovega gozda, ki se odpira ob izhodu iz starega mesta, ne prihaja enakomerni in zamolkli šum valovja: v jutranji tišini, v sinjem opoldanskem miru prihaja kovinsko, široko kokodakanje petelina, nabijanje na naklo iz kovačnice. Ti koščeni poljedelci prašnih olivkastih obrazov ne motrijo morja; gledajo žitne plani; gledajo, ne da bi je videli, enolično širino brazd na neposejanih njivah. Te črno oblečene starke, slamnatorjavih, grčavih rok ne prižigajo luči, kadar pride mrak, pred podobo Device, ki čuva nad onimi, ki so z barkami odjadrali na morje: po strmih, zavitih ulicah hodijo k devetdnevnici, gledajo v nebo v viharnih dneh in prosijo s sklenjenimi rokami, ne da bi se umirilo valovje, marveč, da bi oblaki ne poslali toče, ki pustoši.

* Glej »Lj. Zvon«, 1929, št. 5.